

Pelastustoimi ja varautuminen

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen pelastustoimen valvontakäynti

Aika: 9.6.2025 klo 12.00–15.30

Paikka: Noljakan pelastusasema, Noljakantie 4, Joensuu

Läsnä: hyvinvointialuejohtaja Kirsi Leivonen, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue turvallisuuden ja varautumisen lautakunnan puheenjohtaja Eila Heinonen, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluevaltuusto
pelastusjohtaja Markus Viitaniemi, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
riskienhallintapäällikkö Janne Halonen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
pelastuspäällikkö Esko Hätinen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
valmiuspäällikkö Minna Kettunen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
pelastuspäällikkö Ville-Petteri Pulkkinen, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
palopäällikkö Mika Viertola, Pohjois-Karjalan pelastuslaitos
pelastusylitarkastaja Kai Horelli, Itä-Suomen aluehallintovirasto, puheenjohtaja
pelastusylitarkastaja Johannes Ketola, Itä-Suomen aluehallintovirasto
pelastusylitarkastaja Valtteri Korhonen, Itä-Suomen aluehallintovirasto
pelastustarkastaja Mari Kiminki, Itä-Suomen aluehallintovirasto, sihteeri

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Kai Horelli avasi kokouksen klo 12.15. Ennen kokouksen aloitusta kävimme tutustumassa hyvinvointialueen yhteiseen tilannekeskukseen.

Kirsi Leivonen kertoi lyhyesti hyvinvointialueen ajankohtaisesta tilanteesta. Talouden sopeuttamisohjelma näyttää onnistuvan, mutta säästöt ovat vaikuttaneet toimintaan. Henkilöstötilanne on parempi kuin edellisvuonna ja esimerkiksi pelastajien saatavuus on hyvä. Ministeriöstä on haettu lisärahoitusta rahoituksen riittämättömyyden vuoksi. Lisärahoitushakemuksessa on painotettu erityisesti rahoitusmalliin liittyviä ongelmia.

Markus Viitaniemi kertoi pelastuslaitoksen tilanteesta. Hyvinvointialueen tiukka taloustilanne vaikuttaa pelastustoimeen, johon kohdistuu 0,5

miljoonan euron säästötavoitteet. Varallaolosta ollaan luopumassa portaittain ja säästöjen vuoksi aikataulua saatetaan joutua kiristämään. Toimintavalmiusohje on tulossa ja uuden ohjeen myötä odotettavissa haasteita pelastusryhmän ja etenkin pelastusjoukkueen kokoamisessa. Kansainvälisen turvallisuustilanteen vuoksi etenkin väestönsuojeluun varautumiseen pitäisi pystyä panostamaan enemmän. Tekemistä on paljon, vaikka Pohjois-Karjalassa ollaankin esimerkiksi evakuointisuunnittelun osalta hyvällä tasolla.

Pohjois-Karjalassa lähipalveluperiaate on ollut kantava ajatus mutta säästöjen vuoksi on pohdittava myös, onko palveluverkkoa tarve supistaa. Pohdinnassa myös mitä muuta kuin pelastustoimintaa olemassa olevalla resurssilla voitaisiin tehdä, esimerkkinä kotihoidon avustaminen.

Kai Horelli kertoi tulevasta aluehallinnon uudistuksesta. Tulevassa LVV-virastossa pelastustoimen ja varautumisen osaston tehtävät tulevat olemaan hyvin pitkälti samat kuin nykyisissä aluehallintovirastoissa. Pelastustoimen ja varautumisen osasto tulee jakautumaan kahteen yksikköön, joita ovat pelastustoimen yksikkö ja varautumisen yksikkö. Pelastustoimen yksikön alle tulee pelastustoimen arvioinnin ryhmä ja pelastustoimen valvonnan ryhmä, ja varautumisen yksikön alle varautumisen edistämisen ja ennakkoinnin ryhmä sekä varautumisen koulutusten ja harjoitusten ryhmä.

2. Pelastustoimen omavalvonnan toteutuminen

Esko Hättinen kertoi pelastustoimen omavalvonnan toteutumisesta. Hyvinvointialueen omavalvontaohjelma ja -suunnitelma on kattoasiakirja. Palvelutasopäätöksen toteutuminen arvioidaan neljä kertaa vuodessa. Palveluiden saatavuuden osalta kiireellisissä pelastustehtävissä onnettomuuskohteet saavutettiin tavoiteajassa, joka on 9 minuuttia. Palvelutaso on toteutunut pääsääntöisesti palvelutasopäätöksen mukaisena, mutta kolmessa riskiruudussa (Ylämylly, Rantakylä, Penttilä) tavoiteaikoja ei ole saavutettu ja tilanne on jatkunut jo pitkään.

Palveluintegraation syventäminen on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Palveluintegraatiota tukevia tehtäviä oli pelastustoimen yksiköillä 825 kpl ja ensihoitoyksiköillä 2370 kpl. Kyseisistä tehtävistä ei ole huomattu aiheutuneen puutteita tai viivettä toimintavalmiusaikoihin.

Valtteri Korhonen kertoi kaikkien aluehallintovirastojen suorittaneen omavalvonnan valvontaa. Omavalvonnan taso on valtakunnallisesti

vaihtelevaa, koska tarkkaa ohjeistusta ei ole olemassa. Raportti omavalvonnan valvonnasta on valmistunut ja toimitettu pelastuslaitoksille. Pohjois-Karjalan osalta suurin puute on se, että pelastustoimella ei ole omaa osuutta omavalvontaohjelmassa. Sinänsä on hyvä, että hyvinvointialueella on yksi yhteinen omavalvontaohjelma, mutta siihen tulisi sisältyä pelastustoimen osalta tarkentava osuus. Myös omavalvonnan julkisuudessa ja sen edistämisessä on jonkin verran parannettavaa. Toisaalta on aina harkittava mitä ja millä tasolla kerrotaan julkisuuteen. Yleisesti ottaen aluehallintoviraston toive on, että etenkin päättäjille ja kunnille kerrotaan avoimesti, mikä on pelastustoimen tilanne esimerkiksi resurssien suhteen.

3. Onnettomuuksien ehkäisy

Valvonnan toteutuminen valvontasuunnitelman mukaisesti on onnistunut. Tavoite A1-A6-kohteissa oli 455 tarkastusta ja toteuma 450 tarkastusta. Asuinkohteiden palotarkastuksia tehtiin paloturvallisuuden itsearviointien perusteella 138 kpl. Itsearviointeissa viime vuonna poikkeuksellisen korkea vastausprosentti.

Johannes Ketola totesi, että asiantuntija-arvio on kirjoitusvaiheessa. Huomioina Pohjois-Karjalan osalta voi todeta, että vuodelle 2024 oli suunniteltu saman verran tarkastuksia kuin aiemminkin ja tarkastukset ovat myös toteutuneet hyvin. Isoimmat muutokset verrattuna vuoteen 2023 olivat asuin- ja vapaa-ajan kohteissa, mutta niissäkin tarkastusten määrä oli valtakunnallista keskiarvoa. Itsearviointiprosessi toimii aluehallintoviraston näkökulmasta siten kuin sen kuuluukin, eli ei tyydytä siihen, että lomake palautuu, vaan ilmenneisiin puutteisiin puututaan.

Onnettomuuksien ehkäisyn resurssien osalta todettiin, että resurssien väheneminen näkyy toiminnassa. Viranomaisvalvonnan yksikössä on kahdeksan henkilöä, joiden työpanos on 6,9 htv. Valvontatoiminta toteutui kaikilla toiminta-alueilla lähipalveluna.

Turvallisuusviestinnässä jatkettiin vuonna 2024 mittaamista pisteyttämällä erilaiset tapahtumat. Pisteytyksessä isomman pistemäärän saa vaikuttavampi koulutus.

Vuoden aikana tavoitettiin n. 17 % maakunnan väestöstä ja n. 40 %:ssa kohtaamisista oli enemmän kuin esim. pelkkä kalusto- tai messuesittely. Esimerkiksi Nou Hätä -kampanjaan osallistuivat kaikki maakunnan koulut. Yhteistyö Pohjois-Karjalan pelastusalanliiton kanssa toimii hyvin ja hyvinvointialueen sisäiset koulutukset saatiin toteutettua pyyntöjen pohjalta sataprosenttisesti.

Sosiaalisessa mediassa viestit ovat lähes kokonaan turvallisuusviestintää. Pelastuslaitos viestii mm. Facebookissa, jossa viesteillä oli 1,3 miljoonaa katselukertaa.

Palontutkinta ja 41 § mukaiset ilmoitukset

Prontossa palontutkintoja oli 15 kpl, kahdessa tutkimiskynnyksen ylittäneessä tapauksessa tutkintaa ei suoritettu. Nimettyjä palontutkijoita on seitsemän ja tämän lisäksi kaksi henkilöä on perehdytyksessä.

41 §:n mukaisia ilmoituksia oli vuonna 2024 jäänyt tekemättä. Jatkossa asia otetaan entistä tarkempaan valvontaan ja kaikki tehdyt ilmoitukset kirjataan Prontoon. Ilmoitus oli jäänyt tekemättä 65 tapauksessa 127:stä, joista tahallisia oli 5, tuottamuksellisia 24 ja syttymissyytä ei voi arvioida 36 kappaletta. Johannes Ketolan mukaan tulipaloissa, joissa ei tarvitse tehdä tarkempaa palontutkintaa, ilmoitusten tekemisprosentti on valtakunnan keskiarvoa parempi. Huomioitavaa kuitenkin on, että ilmoituksen tekeminen on lakisääteinen velvollisuus kaikissa tapauksissa.

Onnettomuuksien ehkäisyn kehittämistarpeista todettiin, että palontutkijoiden määrää on tarve lisätä. Koulutuspäällikön kanssa ollaan laatimassa listausta haja-asutusalueilla sijaitsevista hoitolaitoksista, joissa järjestettäisiin palotarkastuksen yhteydessä turvallisuuskoulutusta henkilökunnalle.

4. Pelastustoiminta

Onnettomuuskehityksen seurannassa on vuoden 2024 alusta alkaen ollut käytössä viikoittainen seuranta onnettomuustyypeittäin. Tällä käytännöllä on saatu nopeutettua Pronton täyttöä. Onnettomuuskehityksen seurannassa havaittiin muun muassa useita sähköpylväspaloja puolen vuoden aikana. Selvityksessä pylväistä löytyi tavarantoimittajan viallisia eristeitä.

Pelastustoiminnan ensimmäisen yksikön toimintavalmiusaika on 9 minuuttia 3 sekuntia. Pitkään jatkuneita ongelmaruutuja on kolme (Joensuun Penttilä ja Rantakylä sekä Liperin Honkalampi). Joensuun ongelmaruutujen haasteet pyrittiin ratkaisemaan Pekkalan asemalla, mutta sieltä ei edelleenkään aivan ehditä Penttilään ja Rantakylään. Näiden ruutujen luokka saattaa uuden ohjeen myötä laskea riskiluokkaan II. Tulevan toimintavalmiuden suunnitteluohjeen myötä tullaan keskustelemaan esimerkiksi pelastusjoukkueen toimintavalmiudesta. Lisäksi pohdittavaa aiheuttaa ensimmäisen vasteen suorituskykyvaatimuksista johtuen se, kannattaako esimerkiksi pelastusambulanssitoimintaa tai muiden viranomaisien käyttöä pelastustoimen kohteiden saavuttamiseksi jatkaa.

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön kelpoisuusvaatimukset täyttyvät. Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä on kokonaisuutena kasvanut, mutta ongelmana on se, että etenkin reuna-alueilla tiukimpien vaatimusten osalta ei kaikkialta löydy henkilöstöä, esimerkiksi pintapelastajia. Kymmenen pelastusaseman osalta suorituskelpoisuusvaatimukset eivät kaikilta osin täyty ja niiden osalta suunnitteilla on toimenpiteitä.

Tällä hetkellä pelastuslaitoksen omasta henkilöstöstä usea suorittaa / on menossa suorittamaan päällystötutkintoa, joten päällystötutkinnon osalta henkilöstötilanne arvioidaan olevan turvattu ainakin joksikin aikaa.

Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmä on vakiintunut ja todettu toimivaksi. Järjestelmää on vahvistettu lisäämällä alipäällystövirkvoja maakuntaan. Pelastustoiminnan johtamisen keskeisiin tehtäviin ei osallistu kuin kelpoisuuden omaavia henkilöitä, mutta ryhmänjohtajan tehtävissä voi olla esimerkiksi päällystöopiskelijoita. Itä-Joke-toiminnassa olisi varmasti vielä enemmän hyödyntämismahdollisuuksia.

Rauniopelastamisessa toimintaa on ollut vuodesta 2014 alkaen. Toiminnan pohjana raskas pelastusjoukkue, jonka vahvuus on 30 henkilöä ja joka on suunniteltu osaksi poikkeusolojen organisaatiota. Pohjois-Karjala on mukana SOPE-hankkeessa kehittämässä toimintaa kansallisesti. Vuonna 2024 investoitiin noin 70 000 € muun muassa etsintään ja tuentaan liittyvään kalustoon. Etsintäkyvyn kehittäminen vaatii työtä ja esimerkiksi pelastuskoiratoiminta ei ole tällä hetkellä riittävällä tasolla. Pelastuskoiratoiminnan osalta on pyritty virkistämään alueen toimintaa ja koossa on seitsemän tavoitteellisesti treenaavaa koirakkoa.

5. Sopimuspalokuntatoiminnan edistäminen alueella

Sopimuspalokuntatoiminnassa on annettu koko maakunnan alueelle samanlaiset toimintaedellytykset, esimerkiksi suojavarusteet, koulutus ja palkkaus, mutta alueissa on silti eroja. Joillakin alueilla tehtävä kiinnostaa ja joillakin alueilla ei.

Sivutoimisen henkilöstön foorumi valmistelee erillistä kehittämisohjelmaa osaksi tulevaa palvelutasopäätöstä.

Maakunnan pelastusasemien koulutustarpeet on peruskoulutusten osalta saatu hyvin tyydytettyä. Sivutoimiseen henkilöstöön kohdistuvaa koulutussäästöä ei ole jouduttu toteuttamaan, joten sivutoimisen henkilöstön edellytys saada koulutusta on sama kuin aiemminkin. Uudet sivutoimiset pelastushenkilöt ovat saaneet peruskoulutuksen heti pelastusasemakohtaisen perehdytyksen jälkeen.

Pohjois-Karjalan pelastusalanliiton kanssa on järjestetty yhteensä seitsemän kurssia. Vastaavia kouluttajia saatiin koulutettua kahdeksan mutta lisää tarvitaan edelleen. Palokuntanuoriso-osastoja on 13 ja toiminnassa on mukana noin 150 nuorta ja 35 ohjaajaa. Kylien pelastusryhmien toimintaa pyritään virkistämään ja syksyille on sovittu tapaamisia.

Uusia avauksia toimintaan on tehty, esimerkkinä yhdistyssopimus Pohjois-Karjalan Osuuskaupan kanssa. Kolilla on ollut sesonkiaikaan kausipelastusasemalla Ski Patrol-toimintaa.

Kai Horelli esitteli taulukon pelastusasemien resurssitilanteesta. Taulukko on suuntaa antava ja näyttää mikä olisi laskennallinen rekrytointitarve kullakin asemalla. Asemat ovat erilaisia ja paikan päällä kannattaa käydä selvittämässä paikallinen tilanne. Tehtävämäärät vähenevät ja se vaikuttaa aktiivisuuteen. Säästöpaineeet aiheuttavat myös helposti sen, että toiminta kuihtuu kasaan koska tehtäviä ei ole. On todettu, että jos tehtävälle lähtö on pelkästään sivutoimisten varassa niin toiminta helposti hiipuu. Jos asemalla on yksikin vakituinen niin sivutoimisten on usein helpompi lähteä tehtävälle.

Todettiin, että pelastuslaitoksella on sama tilannekuva sopimuspalokuntien tilanteesta kuin mitä aluehallintoviraston taulukko näyttää. Uusia toimintatapoja on mietittävä ja asia onkin nostettu pelastuslaitoksella selkeästi kehittämiskohteeksi.

6. Pelastustoimen suunnitelmat

Pelastustoimen suunnitelmista CBRNE-suunnitelmat ovat laaja-alaisessa uudistuksessa, YVT-suunnitelma on laadinnassa ja tulee sisältämään mm. aluskartoitukset. Toimintavalmiussuunnitelman laadinta on käynnissä ja suunnitelma valmistuu joulukuussa 2025. Pelastuslaitoksen hälytysohjeen uudistus on valmistunut toukokuussa 2025. Uudistetussa ohjeessa on arvioitu yksityiskohtaisesti kohdehälytysvasteet ja suunnitelmaan on lisätty pelastustoiminnan tukimuodostelmat.

Palvelutasopäätös uusitaan. Palvelutasopäätös on nykyisin hyvin seikkaperäinen ja sieltä tullaan siirtämään tietoja toimintavalmiussuunnitelmaan, josta tulee jatkossa erillinen asiakirja.

Keskusteltiin resurssitilanteesta suunnitelmien tekemisessä ja todettiin, että suunnitelmavelkaa on ja uusia vaatimuksia on tulossa. Suunnitelmien tekemiseen käytettävissä olevat resurssit ovat ohuet, joten pelastuslaitoksella on käyty läpi mitä suunnitelmia kannattaa uusia, ja mitkä ovat riittävän hyvällä tasolla vaikka olisivatkin vanhempia.

UPS-kohteiden osalta suunnitelmat ovat ajan tasalla. Vuoden 2024 harjoitusten pohjalta tullaan tekemään suunnitelmien päivityksiä ja yhtä harjoitusta tullaan täydentämään syksyllä 2025. Aluehallintovirastosta todettiin, että harjoitusten toteuttamisissa on ilmennyt joitakin puutteita. Harjoituksen johtajana tulisi olla aina henkilö, jolla on käsitys siitä, mitä harjoituksen tulee pitää sisällään ja miten koko harjoitusprosessi tulee toteuttaa.

7. Varautuminen

Varautumisessa on merkittävä henkilövaje ja suunnitteluresurssi ei ole tällä hetkellä riittävä. Lisärahoitusta on haettu, jotta saataisiin 2 htv resurssi täytettyä. Tällä hetkellä yritetään pitää olemassa olevat rakenteet entisellä tasolla, kehittäminen on resurssivajeen takia vaikeaa.

Pelastuslaitoksen oman varautumisen osalta tilanne on kohtalainen, mutta valmiussuunnitelman päivitystarve on olemassa. Polttoaine- ja vesivarautumista on kehitetty. Ikaros-verkostossa on käyty keskustelua mm. resurssien hyödyntämisestä alueiden kesken.

Väestöhälyttimiä on maakunnallisesti hyvin. Hälyttimien toimivuutta ja uusintatarvetta kartoitetaan vuoden aikana ja investointeihin pyritään suunnittelemaan tarpeelliset väestöhälyttimien uusimiset. Siviilivalmiuden yksikkö nostaa väestön varoittamisen suunnitelman seuraavan vuoden tavoitteisiin niin, että väestön varoittamisen suunnitelma kehitysnäkökulmineen on valmis vuoden 2026 loppuun mennessä.

Kuntia tuetaan varautumisessa alueellisen yhteisen varautumisen rakenteiden kautta ja tarvittaessa kahdenvälisesti. Varautumisen tuki kunnille toteutuu suunnitellusti.

Väestönsuojeluun varautumisessa on olemassa suunnitelmavalmius ja Ikaros-verkostossa on tehty yhteistyötä suunnitelmavalmiuden yhtenäistämiseksi.

Yhteistyö aluetoimiston kanssa on toiminut ja haetut henkilövaraukset (VAP:t) on saatu hyvin.

Henkilöstöstä päälliköitä on ohjeistettu suorittamaan Pelastusopiston tarjonnasta Varautumisen peruskurssi ja Väestönsuojelun peruskurssi. Syksyllä ollaan järjestämässä hyvinvointialueen johtoryhmälle ja sijaisille päivän kestävä koulutus ja väestönsuojeluorganisaation henkilöstölle kahden päivän koulutus yhteistyössä Pelastusopiston kanssa.

Todettiin, että aluehallintovirastot ovat tehneet teemavalvontana mm. varautumisen suunnitelmien valvontaa. Keväällä 2025 lähetettiin sama

selvityspyyntö uudelleen, jotta nähdään, onko vuoden aikana tehty muutoksia. Suunnitelmavelkaa ja kehittämistarpeita on edelleen olemassa muun massa siinä, miten eri suunnitelmat keskustelevat keskenään. Jotkut suunnitelmat ovat esimerkiksi niin vanhoja, että niissä ei ole huomioitu hyvinvointialuetta. Suunnitelmat vaativat päivittämistä, jotta ne ovat tosi tilanteessa otettavissa käyttöön, joten aluehallintovirasto toivoo, että lisäresursseja saadaan käyttöön. Suunnitelmien päivittämisen lisäksi tarvitaan luonnollisesti myös koulutusta ja harjoittelua.

Keskusteltiin suunnittelun resurssivajeesta kokonaisuutena ja todettiin, että resurssivaje on pelastustoiminnassa 2 HTV, varautumisessa 2 HTV ja riskienhallinnassa ja onnettomuuksien ehkäisyssä 1–2 HTV.

8. Muut asiat

Pelastustoimesta tehdään valtakunnallisesti todella vähän kanteluita ja Pohjois-Karjalan alueelta niitä ei ollut vuonna 2024-2025 yhtään.

Aluehallintoviraston valvontateemoja vuonna 2025 ovat pelastuslaitosten varautumisen valvonta, YVT, toimintavalmiudet, pienten paikkakuntien palokuntien valmiudet ja syksyllä lisäksi ehkä palotarkastuspöytäkirjat. Vuoden 2026 valvontateemat selviävät loppusyksyllä.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti kokoukseen osallistujia ja päätti kokouksen klo 15.31.